

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

เห็ดหอม (Shiitake mushroom) เป็นเห็ดที่นิยมบริโภคกันมาก จึงเป็นเห็ดชนิดหนึ่งที่มีราคาแพง นิยมเพาะกันมากเป็นอันดับสองของเห็ดที่เพาะกันในโลก โดยนิยมเพาะกันในแถบเอเชียตะวันออก เช่น ญี่ปุ่น และจีนมาเป็นเวลานาน (Bahl, 1994) ปัจจุบันเห็ดหอมได้รับความสนใจไปทั่วโลก ชาวญี่ปุ่นได้เผยแพร่คุณค่าประโยชน์ของเห็ดหอมและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตจนสามารถส่งออกได้ โดยประเทศที่เพาะเห็ดหอมมากได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น จีน ไต้หวัน และเกาหลี เห็ดหอมจัดเป็นเห็ดที่มีรสชาติดี มีกลิ่นหอมและมีคุณค่าทางโภชนาการ จึงเหมาะในการนำมาประกอบอาหารหลายชนิด นอกจากนั้นเห็ดหอมยังมีสารพวกเลนติแนน (Lentinan) อีริทาดีนีน (Eritadenine) และ เอซีทูพี (Ac2P) ซึ่งเป็นสารที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์ในการป้องกันโรคได้หลายชนิด เช่น ต่อต้านเซลล์มะเร็ง เนื้องอก และสามารถละลายไขมันที่เกาะหรืออุดตันในเส้นเลือด แก้ความดันโลหิตสูง ต่อต้านเชื้อไวรัส ฯลฯ และยังมีสารพวก Quanosine 5-monophosphahate ซึ่งมีกลิ่นหอมของ Lenthionine และมีวิตามินสูงมาก จากการที่มีคุณสมบัติดังกล่าวทำให้ประชาชนทั่วโลกนิยมบริโภคเห็ดหอมกันมาก (สมาคมนักวิจัยและเพาะเห็ดแห่งประเทศไทย, 2525)

สำหรับประเทศไทย ที่มีการนำเข้าเห็ดหอมแห้งปีละหลายล้านบาท ไม่ว่าจะสั่งซื้อเข้ามาโดยตรง ลักลอบนำเข้าตามชายแดน หรือซื้อเป็นของฝากเมื่อกลับจากต่างประเทศก็ตาม (ชาญยุทธ์ ภาณุทัต และคณะ, 2541) ราคาเห็ดหอมขึ้นอยู่กับคุณภาพและขนาดของดอกเห็ด คือ เห็ดหอมคุณภาพดีราคาโลกรั่มละ 130-200 บาท เห็ดหอมคุณภาพต่ำลงมาราคาโลกรั่มละ 100 บาท (ปีหั่น, 2544) เพื่อทดแทนการนำเข้าและสามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้มีการศึกษาทดลองโดยโครงการหลวง สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยและกรมวิชาการเกษตร พบว่ามีพันธุ์เห็ดหอมที่สามารถปรับตัวได้ดีในประเทศไทย แต่การเพาะเลี้ยงยังมีข้อจำกัดอยู่ในพื้นที่สูงที่มีอากาศหนาวเย็น (ธวัชชัย, 2542) โดยเฉพาะแถบภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่มีอากาศเย็นเกือบตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในฤดูหนาว เช่น ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย ในส่วนสายพันธุ์เห็ดหอมที่เพาะเลี้ยงนั้นส่วนใหญ่มีการซื้อพันธุ์จากกรมวิชาการ

เกษตร มีพันธุ์เบอร์ 21 26 31 A3 A4 และ A7 พันธุ์ที่นิยมได้แก่ พันธุ์เบอร์ 24 และ 26 ส่วนผู้ผลิตรายใหญ่ได้หาพันธุ์มาจากแหล่งอื่นๆ ด้วย เช่น จีนแดง ได้หวัน ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย (ลาวัลย์ นิยมวิทย์ และคณะ, 2539)

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการสำรวจปริมาณการผลิตเห็ดต่างๆ ในเชิงพาณิชย์พบว่า มีปริมาณการผลิตทั่วประเทศมากกว่า 100,000 ตัน คิดเป็นมูลค่าการตลาดในแต่ละปีกว่า 3,000 ล้านบาท ซึ่งเห็ดหอมถือเป็นเห็ดหนึ่งในเห็ดหกชนิดที่ผลิตเชิงพาณิชย์ของประเทศไทย (www.tffrc.co.th/, 26 มกราคม 2545) สำหรับตลาดเห็ดหอมในประเทศแบ่งเป็น 2 ตลาดใหญ่ๆ คือ ตลาดเห็ดสดและตลาดเห็ดส่งโรงงาน โดยช่องทางการจำหน่ายเห็ดสดมีหลายช่องทาง เช่น การรวมกลุ่มกันระหว่างเกษตรกรที่เพาะเห็ด ขายส่งให้พ่อค้าแม่ค้า ร้านอาหารหรือซูเปอร์มาร์เก็ตที่อยู่ใกล้ฟาร์ม และจำหน่ายปลีกเอง ส่วนตลาดเห็ดส่งโรงงานนั้นเกษตรกรต้องสามารถผลิตเห็ดให้ได้ปริมาณมากเพียงพอ และต้องมีประสบการณ์ในการเพาะเห็ดมากพอสมควร

สำหรับในเขตจังหวัดเชียงใหม่อำเภอดอยสะเก็ดถือเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ (สำนักงานการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2544) เนื่องจากมีโครงการศึกษาและพัฒนาอาชีพการเพาะเห็ดศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริเข้ามาสาธิตฝึกอบรมและส่งเสริมเผยแพร่ ระยะแรกมีปัญหาในการส่งเสริม เนื่องจากวัสดุที่เหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมเป็นพวกไม้ก่อกับเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่สูงบริเวณป่าต้นน้ำลำธารจะต้องถูกทำลายไปเป็นจำนวนมากเพื่อการผลิต ต่อมาได้มีการเพาะเลี้ยงในถุงพลาสติกเช่นเดียวกับเห็ดนางรมและเห็ดนางฟ้า โดยใช้ขี้เลื่อยเป็นวัสดุเพาะ ซึ่งเห็ดหอมก็สามารถเจริญเติบโตได้ดีให้ผลผลิตเช่นเดียวกับการเพาะเลี้ยงเห็ดในท่อนไม้ จากลักษณะสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมของอำเภอและผลตอบแทนที่ค่อนข้างสูงของเห็ดหอม ทำให้ประชาชนสนใจเพาะเลี้ยงเห็ดหอมกันเป็นจำนวนมาก บางรายซื้อก้อนเชื้อเห็ดมาทำการเพาะเลี้ยง บางรายสามารถผลิตก้อนเชื้อเห็ดได้เอง มีการจัดตั้งกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดหอมและเห็ดอื่นๆ ขึ้น และได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนสำหรับการกระตุ้นเศรษฐกิจ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 ประชาชนในเขตอำเภอดอยสะเก็ดจึงมีความสนใจที่จะเข้ามาประกอบอาชีพการเพาะเห็ดหอมเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้น ผู้ทำการศึกษาจึงสนใจที่จะทำการวิเคราะห์หาต้นทุนและอัตราผลตอบแทนการเพาะเห็ดหอมเพื่อการค้าในอำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้เพาะเห็ดและผู้สนใจในการเพาะเห็ดดังกล่าว ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาค้นทุนและผลตอบแทนของการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตและวิธีการศึกษา

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จะศึกษาการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมของอำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น 38 ราย จาก 6 ตำบล แบ่งขนาดฟาร์มเพาะเลี้ยง เป็นขนาดเล็ก 20 ราย ขนาดกลาง 5 ราย ขนาดใหญ่ 13 ราย (ข้อมูลจากศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วย ช้องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2545) ซึ่งเป็นประชากรที่เพาะเลี้ยงเห็ดหอมในเขตอำเภอ ดอยสะเก็ด โดยศึกษาจากข้อมูลปี พ.ศ. 2544 – 2545

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาจัดทำขึ้นกับผู้เพาะเลี้ยงเห็ดหอม ในเขต อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ศึกษาข้อมูล เอกสารทางวิชาการ หนังสือวารสาร รายงาน ฐานข้อมูลออนไลน์ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณหาต้นทุนการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม
2. วิเคราะห์หาอัตราผลตอบแทนจากการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมในรูปแบบระยะเวลา

ต้นทุน และอัตรากำไรต่อยอดขาย

นิยามศัพท์

เห็ดหอม หมายถึง เห็ดชนิดหนึ่งที่มีกลิ่นหอม เป็นเห็ดที่ชอบขึ้นในที่อากาศหนาวและความชื้นสูง โดยมักขึ้นในไม้ตระกูลไม้โอ๊ก เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นไม้ตระกูลเดียวกับไม้ก่อในประเทศไทย

ขนาดฟาร์มเพาะเลี้ยง

ฟาร์มขนาดเล็ก	ไม่เกิน	25,000	ก้อน
ฟาร์มขนาดกลาง	ตั้งแต่	25,000-60,000	ก้อน
ฟาร์มขนาดใหญ่	มากกว่า	60,000	ก้อน

ต้นทุน หมายถึง ต้นทุนการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการลงทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

ผลตอบแทน หมายถึง ผลตอบแทนจากการเพาะเลี้ยงเห็ดหอม

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ทำให้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนจากการเพาะเลี้ยงเห็ดหอมตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเพาะเลี้ยง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจในธุรกิจการเพาะเห็ดหอมเพื่อการค้าใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน